

Lorenz, Michal; Kubalíková, Elena; Wölfelová, Veronika; Vozárová, Viera; Habartová, Nikoleta

Konference jako informační zázemí pro setkání s informací

ProInflow. 2018, vol. 10, iss. 1, pp. [24]-48

ISSN 1804-2406 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/ProIn2018-1-3>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/138317>

Access Date: 03. 03. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

KONFERENCE JAKO INFORMAČNÍ ZÁZEMÍ PRO SETKÁNÍ S INFORMACÍ

A CONFERENCE AS AN INFORMATION GROUND FOR INFORMATION ENCOUNTERING

**Michal Lorenz, Elena Kubalíková, Veronika Wölfelová, Viera Vozárová,
Nikoleta Habartová**

Masarykova univerzita, Filosofická fakulta

Abstrakt

Účel – Předkládaná práce je výzkumnou studií informačních zázemí konference OpenAlt. Konferenci OpenAlt jsme zvolili jako odbornou konferenci zaměřenou na Open Source, Open Science, tedy konferenci s potenciálem k otevřenému sdílení informací. Teorie informačního zázemí popisuje vliv místa na sdílení informací mezi jeho návštěvníky. Teorie je vhodná ke zkoumání nezáměrné, a do jisté míry náhodné interakce člověka s informacemi. Náhodné získání informací je pojmenováno setkání s informací, celý jev pak označujeme jako serendipitu. Výzkum serendipity je složité plánovat. Smyslem příspěvku je prokázat, že na konferenci dochází k náhodnému a neočekávanému získávání informací mezi účastníky konference, a pojetí konference jako informačního zázemí umožňuje v tomto prostředí systematicky jev serendipity zkoumat.

Design/metodologie/přístup – Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, zda informační zázemí konference OpenAlt poskytuje svým návštěvníkům příležitost k náhodnému setkání s informací, jaké typy informací jsou v informačním zázemí sdíleny a jaké hlavní faktory ovlivňují sdílení informací. Stěžejní výzkumnou metodou byl kvantitativní výzkum pomocí dotazníků, doplněný krátkým rozhovorem upřesňujícím odpovědi respondentů. Jako doplňková byla použita metoda pozorování. Během dvou dnů bylo formou krátkého rozhovoru osloveno 170 účastníků konference OpenAlt. Tématem rozhovorů bylo sdílení a získávání informací mimo přednáškové sály. K vyhodnocení výsledků byla použita kvantitativní analýza získaných dat, doplněná obsahovou analýzou rozhovorů.

Výsledky – Výsledky našeho výzkumu potvrdily závěry předchozích studií informačních zázemí, které prováděla s kolegy K. Fisherová. Zjistili jsme, že vedle základních faktorů ovlivňujících kvalitu informačních zázemí, tedy atmosféra, vybavení nebo hluchost, hraje klíčovou roli v informačním zázemí konference čas. Ze zjištěných výsledků vyplývá, že nejvíce neformálních informací získali návštěvníci v prostředí kavárny a v prostorách prezentačních stánků. Charakter získaných informací se ve většině případů týkal tematiky oboru IT, ale také informací osobního charakteru nebo pracovních příležitostí a kontaktů. Serendipita je jev, jehož výskyt lze na konferenci sledovat. Právě proto jsou konference vhodným prostředím pro hlubší zkoumání serendipity.

Originalita/hodnota – Jedinečnost příspěvku spočívá v jeho zaměření na konference jako informační zázemí a prokázání vhodnosti tohoto pojetí pro systematický výzkum serendipity a setkání člověka s informací. Výsledky ukazují směr jejich využití při designování a plánování odborné konference.

Klíčová slova – Informační zázemí, setkání s informací, serendipita, konference OpenAlt, vědecká komunikace

Annotation

Purpose – The paper is a research study of information grounds of the OpenAlt conference. We chose OpenAlt as an example of Open movement conference, therefore a conference with the potential to openly share information. The theory of information grounds is suitable for exploring the unintentional and, to some extent, accidental interaction of a person with information called the information encounter which is characteristic for the phenomenon of serendipity. This type of research is difficult to plan. The purpose of the paper is to show that the conference has a accidental and unexpected acquiring of information between the conference participants and the approaching the conference as an information ground allows systematic exploration of the serendipity phenomenon in this environment.

Design/methodology/approach – The main objective of the research was to find out whether information ground of the OpenAlt conference provides its visitors an opportunity to encounter information., what types of information are shared in the information ground and what the main factors affect the sharing of information. The key research method was quantitative research using questionnaire supplemented by a brief interview specifying respondents' answers. As a complementary method, observations was used. Within two days, 170 participants of the OpenAlt conference were approached via a questionnaire and a short interview. The topic of the interviews was the acquiring and sharing of information that took place outside the lecture halls. The quantitative analysis of the collected data was used to evaluate the results, as well as the content analysis of short interviews.

Results – The results of the research confirmed the conclusions of the previous studies of the information grounds carried out by K. Fisher and colleagues. Additionally, besides the key factors influencing the quality of information grounds such as atmosphere, equipment, or noise, we have found that time plays a key role in the information ground of the conference. The results show that the most informal information was gained by visitors in the coffee shop area and in the presentation stands. The topics of the acquired information in most cases concerned the IT field, as well as personal information or job opportunities and contacts. Serendipity is a phenomenon that can be traced to the conference. This is precisely why the conference is a suitable environment for deeper exploration of serendipity.

Originality/Value – The uniqueness of the paper lies in its focus on conferences as an informational ground and the demonstrating the suitability of this approach for systematic research into the phenomenon of serendipity and human information encountering. Research results also show that they can be used to design and plan a conference.

Keywords – Information grounds, information encountering, serendipity, OpenAlt Conference, scientific communication

Úvod

Teorie informačního zázemí popisuje sociální uspořádání, během něhož dochází ke spontánnímu sdílení informací. K takovému náhodnému objevení informací dochází na místech, kde se lidé krátkodobě setkávají za jiným účelem, a kde díky sociální atmosféře dochází k vzájemné interakci a výměně informací mezi účastníky. Dosavadní výzkumy informačního zázemí se zaměřovaly převážně na zdravotní a volnočasové informace ve zdravotnických zařízeních (Pettigrew, 1999), knihovnách (Prigoda & McKenzie, 2007; Fisher, Durrance & Hinton, 2004) či na univerzitách (Fisher, Landry & Naumer, 2007), ale také na sociální uspořádání méně obvyklých míst, jako například centrum pro zdravotně postižené (Williams & Smith, 2016), seznamovací občerstvení mezinárodní komunity (Scott, 2009), posvátná místa (Lilley, 2009), či Second life (Lin, Eisenberg, & Marino, 2010). Krátkodobá setkání vědecké či odborné komunity, charakterizovaná sociální atmosférou vhodnou pro spontánní sdílení informací, se uskutečňují v průběhu konferencí. Jak ukázal výzkum Fáborského (2013), řada návštěvníků hledá na konferencích nové kontakty a síťování, přednášky jsou podnětem „k dialogům s přidanou hodnotou“ (Grummich, 2013) – sdílení osobních zkušeností a subjektivních názorů. Pro vědeckou a odbornou obec plní konference roli informačního zázemí, ze strany výzkumníků dosud nebyla konferencím věnována patřičná pozornost. V následujícím textu se nejprve zaměříme na metaforu místa, zmíníme její aplikaci v informačním chování, a uvedeme teorii informačního zázemí. V další kapitole představíme výsledky výzkumu informačního zázemí konference OpenAlt, která se konala ve dnech 4. až 5. listopadu 2017 v budově a v areálu FIT VUT v Brně. Cílem našeho výzkumu bylo zjistit, jaký typ informací si z konference OpenAlt lidé odnášejí, zda lze informační zázemí konference OpenAlt sledovat jev serendipity, a jaké faktory mají vliv na kvalitu a množství sdílených informací.

Konference jako místo pro setkání s informací

Vědecké nebo odborné konference (alternativně označované jako sympozia či kongresy) jsou obvykle krátkodobá diskuzní setkání odborníků v určité oblasti, s délkou trvání v řádu několika dnů. Jejich účelem je získávání a sdílení informací, prezentace výzkumných zjištění a vědeckých idejí. Odborné konference jsou z velké části zaměřeny na navazování spolupráce a získávání nových kontaktů. Výzkum naznačuje, že většina účastníků očekává na konferenci příležitost k navazování kontaktů a ke sdílení informací, pro některé je to dokonce hlavní důvod jejich návštěvy (Grummich, 2013). Konference je tedy prostředím, které je svou povahou ideální pro výzkum celé řady jevů v oblasti komunikace. Místo konání navíc poskytuje kontext komplexního informačního chování.

Odborné konference jsou z hlediska informační vědy zajímavé hned z několika úhlů. Vlastnosti typické pro prostředí odborné konference v mnohém naplňují charakteristiky tzv. třetího místa, konceptu představeného R. Oldenburgem (Oldenburg, 1999). Jeho pojetí „místa“ je jedním z východisek teorie informačních zázemí (Fisher & Naumer, 2006). Dle Oldenburga je „třetí místo“ tam, kde se člověk nachází, pokud není doma nebo v práci. Mimo jiné je pro takové místo charakteristické, že člověk jej může navštívit sám, a přitom navázat další kontakty a konverzaci. Místo má své pravidelné návštěvníky a vytváří příležitosti pro konverzaci a budování komunity. Právě tyto vlastnosti jsou charakteristické pro odborné konference. Tato myšlenka se objevila rovněž ve výzkumu z roku 2017 zaměřeném na potenciál konference, jakožto Oldenburgova třetího místa (Purnell & Breede, 2017).

Konference jako informační zázemí

Výchozím teoretickým rámcem našeho výzkumu se stala teorie informačních zázemí autorky K. Fischerové (rozené Pettigrew), které se podrobněji věnujeme v textu níže. Fisherová je na poli výzkumu informačních zázemí neaktivnější autorkou. Předmětem jejího zkoumání bylo, mimo jiné, informační zázemí studentů University of Washington, na jehož základě Fisherová definuje tzv. trichotomii informačního zázemí, nebo informační zázemí komunity přistěhovalců v Queensu či obyvatel rurálních oblastí USA.

Náš výzkum konference jako informačního zázemí jsme prováděli právě v intencích K. Fischerové. Vychází z předpokladu, že prostředí konference může být bohatým a kvalitním informačním zázemím, které umožní účastníkům získat užitečné informace i mimo rámec oficiálního programu. Protože neoficiální části konferencí jsou podle dosavadních studií často místem, kde lidé narazí na důležité informace (Grummich, 2013; de Vries & Pieters, 2007), zaměřili jsme náš výzkum především na informace získané mimo prostředí přednáškových sálů, které naplňují oficiální účel konferencí. V případě konference OpenAlt šlo zejména o prostor u propagačních stánků, místa určená pro přestávky k občerstvení, nebo warm-up a after party, tedy prostředí, která nejsou hlavním důvodem návštěvy konference, a přesto dokážou být cenným zdrojem informací.

Setkání s informací

Jednou z interakcí člověka s informací, popisovanou v rámci informačního chování, je nezáměrné získání informací. Tři základní typy označujeme jako brouzdání, prohlížení prostředí, a setkání s informací. Setkání s informací popsala S. Erdelez jako náhodné objevení užitečné informace, které je charakteristické zejména pro akademické prostředí (1997), a jako situaci, kdy jedinec objeví užitečnou nebo zajímavou informaci nezáměrně, jakoby náhodou. Tento druh interakce mezi člověkem a informací je obtížné zkoumat, jelikož výzkum lze s obtížemi předem naplánovat (Fidel, 2012). Z hlediska zkoumání náhodného získávání informací jsou konference, jako informační zázemí, velmi zajímavou příležitostí k provádění výzkumu právě tohoto typu informačního chování. K setkání s informací může dojít například při diskuzi na zcela jiné téma, nebo při výkonu zcela nerelevantní aktivity. Tento jev byl popsán i v jiných oblastech. V dějinách vědeckých objevů či v oblasti vyhledávání informací se označuje jako serendipita (český výraz je stejně jako jeho anglický vzor „serendipity“ odvozený z perského pojmenování Srí Lanky – Serendip). Vyjadřuje schopnost se štěstím objevovat nehledané užitečné věci, důvtip při náhodném získávání informací. V pedagogice je používán termín „incidental learning“, tedy náhodné učení. Dle Erdelezové (2009) se náhodné získávání informace může odehrát téměř v jakémkoli prostředí, kterým mohou být například knihovny, autobusové zastávky, ale i online prostředí. Erdelezová také zmiňuje zajímavý fakt, že jsou lidé, kteří mají předpoklady k častějšímu „potkávání“ informací, a naopak lidé, pro které je těžké si takovou situaci jen představit. Z výsledků našeho výzkumu vyplynulo, že v celé řadě případů hrál právě prvek náhody klíčovou roli při získání dané informace.

Teorie informačního zázemí

Koncept informačního zázemí se poprvé objevil jako nečekaný výstup výzkumné práce, kterou prováděla K. Fisherová (1999) v prostředí komunitní kliniky. Z výzkumu informačního chování pacientů i zaměstnanců kliniky mimo jiné vyplynulo, že sdílení informací neprobíhalo pouze jednosměrně, a že jedním z významných faktorů, který přispíval k podpoře toku informací, bylo vybavení a pohostinnost prostředí. Tyto poznatky daly později vzniknout teorii informačního zázemí, která zkoumá informační chování v kontextu konkrétního místa. Teorii informačního zázemí Fisherová později rozvinula při dalších výzkumech.

Podle Fisherové je informační zázemí „dočasně vytvořené prostředí, kde se lidé shromažďují za nějakým účelem, avšak z jeho povahy vzniká taková společenská atmosféra, která podporuje spontánní sdílení a nečekané objevování informací“ (2004, s. 756). Lidé chodí do lékárny, do kaváren nebo jiných míst, aby vykonali konkrétní činnost (nákup léků, konzumace jídla, pití), ale aktem spontánního sdílení informací mezi účastníky se vytváří vedlejší produkt cílené aktivity, tedy nově získaná informace. Informační zázemí jsou místa, kde lidé přirozeně sdílejí informace, které proudí více směry (účastník může informace dávat nebo získávat), a to jak účelově, tak náhodně (Pettigrew, 1999). Příkladem takového prostředí, v kontextu akademické nebo jiné konference, může být přestávka na kávu, diskuze na chodbě v době mezi přednáškami, nebo jiné prostředí vznikající mimo hlavní oficiální program konference, který tradičně tvoří přednášky a semináře.

Obr. 1: Schéma informačního zázemí dle Karen Fisherové

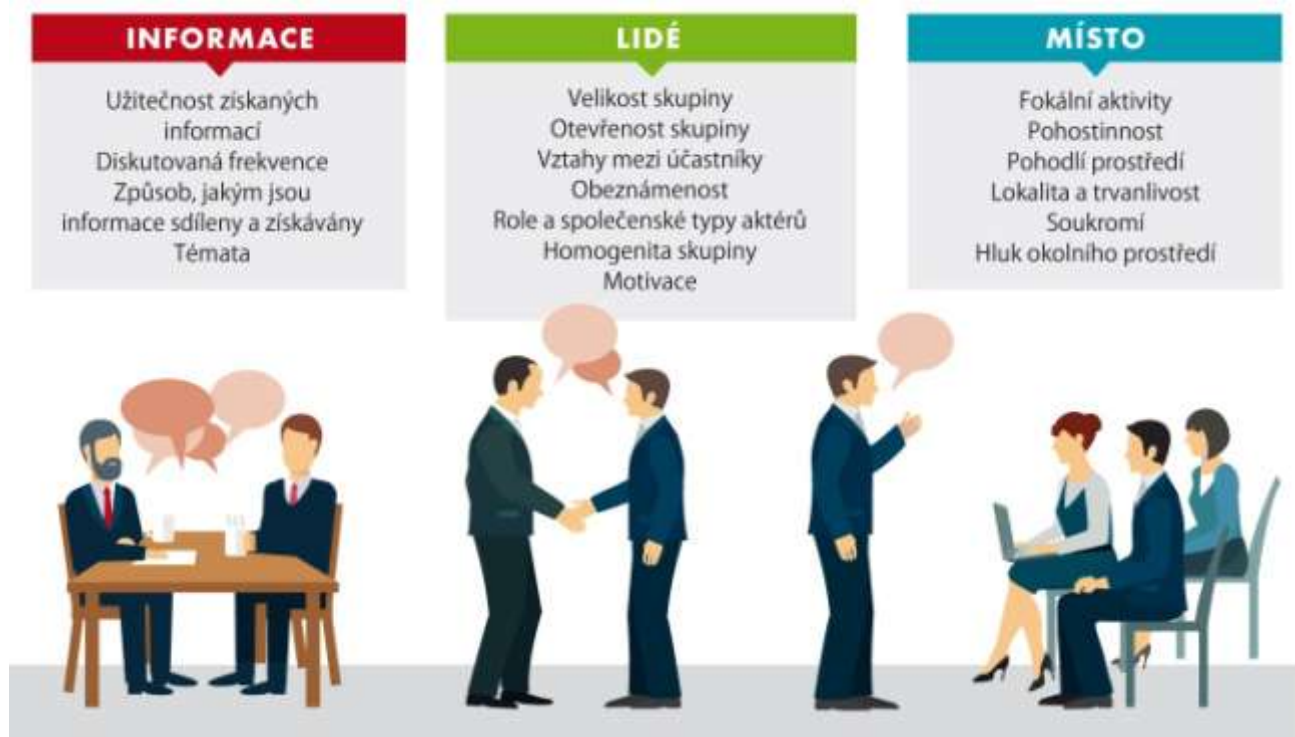
Předpoklady pro vznik informačních zázemí

Ve svých studiích Fisherová, a spol., identifikovala předpoklady, přispívající ke vzniku informačních zázemí (Fisher, Durrance & Hinton, 2004). Tyto předpoklady níže rozvádíme s ohledem na jejich možnou aplikaci v prostředí konference.

1. Informační zázemí mohou vznikat kdekoli, v jakémkoli dočasném uspořádání, a jejich charakter je předurčen přítomností jedinců. V kontextu konferencí se jedná o místa, kam lidé nechodí s primárním cílem něco se dozvědět a získat nové informace. Jde například o tzv. warm up party, after party, přestávky na oběd, nebo o náhodná setkání účastníků během pauzy na kouření, na kterých může jedinec najít zcela nečekaně řešení nějakého problému, odpověď na svoji otázku nebo získat užitečný kontakt, přestože to nebyl jeho původní záměr.
2. V informačních zázemích se setkávají různé typy osobností, které se chovají v rámci svých sociálních rolí, což různými způsoby ovlivňuje informační tok.
3. Primární činností v informačních zázemích je sociální interakce, tok informací je vedlejším produktem. Takovými místy byly ve výzkumech Fisherové například kavárny, kde studenti kromě občerstvení získávali také cenné informace týkající se studia. V rámci konference to může být náhodné setkání během přestávky na cigaretu, kdy dojde k neformálnímu navázání konverzace.
4. Lidé se zapojují do formálního a neformálního sdílení informací, a informační tok probíhá v mnoha směrech. Tento poznatek potvrzuje již zmíněná studie Pettigrew (1999) v prostředí kliniky, kde sdílení informací probíhalo od sester směrem k pacientům, a naopak, od pacientů směrem k sestřím, pro které se pacienti mnohdy stali cenným zdrojem informací z každodenního života.
5. Informační zázemí mohou vzniknout kdekoli, v jakémkoli typu časového nastavení a jsou založena na přítomnosti jedinců. Může se tak jednat například i o diskuzi ve frontě na občerstvení, nebo jako u Fisherové v čekárně u lékaře mezi čekajícími pacienty (1999).
6. Lidé využívají informace získané v informačním zázemí různým způsobem a mají prospěch z jeho fyzických, sociálních a kognitivních dimenzí.
7. V informačním zázemí se vytváří mnoho kontextů a subkontextů, které jsou založeny na složení skupiny, prostředí, ze kterého její členové přicházejí, ale i jiných fyzických faktorech.

Trichotomie Informačního zázemí

Ke stanovení kritérií pro zkoumání informačního zázemí konference jsme použili tzv. trichotomii Informačního zázemí (Fisher, Landry & Naumer, 2007). Referenční rámec pro zkoumání informačních zázemí, vyplynul z již zmíněného výzkumu mezi studenty Washingtonské univerzity, kteří odpovídali na otázky ohledně toho, která místa a jak naplňují jejich informační potřeby. Z této studie následně vzešlo 15 základních charakteristik, které definují jednotlivá informační zázemí a jejich rozdělení do trichotomie „LIDÉ – MÍSTO – INFORMACE“. Tato kritéria (viz Obr. 2) jsme použili při stanovení charakteristiky informačního zázemí konference.

Obr. 2: Trichotomie Informačního zázemí

LIDÉ

Velikost skupiny, publika

Jedním z poměrně důležitých faktorů je velikost skupiny osob. Může jít buď o menší skupinku, která nabízí prostor pro osobnější povahu komunikace, nebo větší skupinu lidí, kde je výhodou například diverzita jedinců.

Otevřenost skupiny

Skupinky vytvářející se v rámci informačních zázemí, můžeme rozdělit na otevřené a uzavřené. Uzavřené mohou být například malé diskuzní skupinky lidí u stolů při obědě, kdežto otevřené skupiny tvoří například lidé v čekárně u lékaře nebo v prostředí konference osoby u prezentačních stánků či ve frontě na kávu.

Vztahy mezi účastníky

Podle (Fisher, Landry & Naumer, 2007) zvětšuje sociální povaha výměny informací pocit spokojenosti vyvolané naplněním informační potřeby, což naznačuje podmínku existence nějakých vztahů mezi aktéry v informačním zázemí.

Homogenita skupiny

Skupinka lidí může být buď homogenní, nebo diverzní. Dle studentů, kteří se účastnili výzkumu (Fisher, Landry & Naumer, 2007) právě větší diverzita lidí přítomných v daném informačním zázemí přispívala ke kvalitě a množství získaných informací. Na druhou stranu může homogenní prostředí znamenat koncentraci lidí se stejnými zájmy a názory, což může být výhodné pro sdílení informací z konkrétních zájmových oblastí.

Role a společenské typy aktérů

Role je definovaná jako určitá funkce, kterou člověk zaujímá v kontextu daného prostředí. Jinou roli tak má například přednášející a účastník konference. Aspekt role je pro výzkum informačních zázemí důležitý, protože ovlivňuje participaci účastníků v toku informací.

Motivace

Aspekt motivace odráží dobrovolné nebo nedobrovolné důvody pro participaci v informačním zázemí. Zatímco většinou se jedná o zcela dobrovolnou a chtěnou přítomnost v určitém informačním zázemí, někdy jde o tzv. hostage information grounds (rukojmí informačního zázemí), kdy se člověk bez ohledu na to, zda to zamýšlel, či ne, stane součástí informačního zázemí. Jako příklad uvádí Fisher, Landry & Naumer (2007) čekárnu u lékaře, frontu na jídlo, ale také hodinu ve škole.

MÍSTO

Fokální činnosti

Fokální činností je dle (Fisher, Landry & Naumer, 2007) primární aktivita, za kterou lidé na dané místo přicházejí. Jídlo, výuka, nebo povinná účast na hodině jsou příklady činností, které autoři ve svých studiích vysokoškolských studentů identifikovali. Tyto činnosti nezahrnují primárně sdílení informací. Právě primární aktivita je důležitým faktorem při vytváření sociální interakce mezi lidmi. Další komunikační činnosti mohou probíhat současně, což může být v kontextu konference například diskuze při přestávce na oběd, ale i sdělení podnětu, jak řešit problém při pauze na kávu. Ve studii „Knowledge sharing at conferences“, která se zabývala sdílením informací v prostředí vědeckých konferencí, bylo mimo jiné prokázáno, že právě přestávky na kávu, místa, kde se podává oběd, nebo jiné neformální části prostředí byly ty, kde návštěvníci nejlépe a nejčastěji sdíleli důležité informace (de Vries & Pieters, 2007). Pro design výzkumu to znamenalo zahrnout místa nebo prostředí, která nebyla primárně určena k získávání informací, ale vytvářela vhodné prostředí pro komunikační interakce. Vhodné prostředí poskytovala například právě kavárna, vnější prostory na dvoře před konferenční budovou a další prostory mimo přednáškové sály.

Pohostinnost

Pohostinná atmosféra často zahrnuje jídlo nebo pití a je spojena s dobrou společností a náladou, která podporuje vzájemné působení mezi lidmi.

Pohodlí prostředí

Pod pojmem prostředí se skrývá mnoho dílčích faktorů, jako jsou například vybavení (pohodlné židle a pohovky, dostatek místa k sezení), osvětlení, hudba, nebo teplota v místnosti. Tyto faktory dohromady vytvářejí atmosféru pro výměnu informací. Pohodlí je často spojeno s dalšími faktory, které souvisí s atmosférou informačního prostoru. Více než polovina studentů, které kteří se účastnili výzkumu (Fisher, Landry & Naumer, 2007), uváděla atmosféru jako nejdůležitější činitel.

Lokalita a trvanlivost

Umístění informačního zázemí je důležité pro přístupnost. Informační zázemí se mohou tvořit na nejrůznějších fyzických místech a mohou být s nimi spojena nebo přesunuta na nová místa. V rámci konference se může jednat buď o permanentní, nebo přechodná informační zázemí.

Soukromí

Úroveň vnímaného soukromí ovlivňuje sdílení informací v různých směrech. Například místo, kde je možné vést soukromou konverzaci, podporuje sdílení osobních informací. Oproti tomu prostředí s více lidmi a menším soukromím umožní odposlechnutí hovoru, což může přispět k informačnímu bohatství místa. Proto jsme se ve výzkumu zaměřili mimo jiné také na aspekt soukromí.

Hluk okolního prostředí

Hluk v informačním zázemí může (nebo nemusí) usnadnit konverzaci a tím i změnit charakter sdílených informací. Místa, jako jsou např. hlasité restaurace, mohou snižovat kvalitu konverzace a výměnu informací. Oproti tomu tichá hudba nebo hovor v pozadí může lidi uvolnit.

INFORMACE**Užitečnost získaných informací**

Pokud jde o užitečnost získaných informací, nejsou všechny informace vnímány rovnocenně. Jednotlivá informační zázemí mohou poskytovat informace považované za důležité pro rozhodování, zatímco jiné informace mohou být považovány za zajímavé, ale ne použitelné v praktickém životě. Užitečnost informací není možné zkoumat v rámci celé skupiny, jde o velmi subjektivní ukazatel a zcela závisí na potřebách konkrétního jedince. V našem výzkumu jsme se zaměřili nejen na užitečnost (tedy použitelnost informace), ale také na relevanci informace vzhledem k tématu konference Open Alt.

Diskutovaná frekvence

Závěry naznačují, že informační zázemí lze hodnotit podle frekvence, s jakou se v jeho prostředí vyskytují konkrétní témata. Při zkoumání informačních zázemí studentů vyšlo najevo, že části studentů vyhovovalo, že se na určitém místě vždy dozví informace týkající se studia, ostatní naopak ocenili různorodost témat (Fisher, Landry & Naumer, 2007).

Způsob, jakým jsou informace sdíleny a získávány

Tato oblast zahrnuje společenské interakce jako rozhovory nebo pasivní pozorování (v případě konferencí účast na přednáškách a prezentacích nebo pasivní přítomnost nějaké diskuze). V kontextu zkoumání konferencí je cílem zjistit, jakým způsobem lidé na konferencích získávají informace kromě tradičních způsobů (přítomností na přednášce či prezentaci). To může zahrnovat jak hovor s dalšími účastníky daného informačního zázemí, pročtení nějakého materiálu, ale také náhodné zaslechnutí hovoru jiných účastníků.

Témata

Témata, která lidi shromažďující se v informačním zázemí zajímají, jsou různorodá. Všeobecně je můžeme rozdělit na informace, které se týkají jejich osobních životů, sebezvoje a každodenního života, lokální témata spojená s lidmi, problémy, zábavou či globální témata týkající se orientačních informací, jako například světa, světonázoru a filozofických znalostí, vzdělanosti. Z hlediska výzkumu konference je kromě typů sdílených informací zajímavá také distribuce těchto informací v informačním zázemí. Jde tedy o to, jaká témata jsou probírána a považována přítomnými za relevantní v dílčích informačních zázemích a jak jsou tato témata relevantní k tématu konference. Relevance informace, a tedy i tématu, je subjektivní, proto je nutné posuzovat ji z hlediska jedince, nikoli celé skupiny.

Role času

Důležitý faktor, který není popsán v základní trichotomii informačního zázemí, je čas. V případě konference může výrazně ovlivnit množství sdílených informací nebo kvalitu informačního zázemí. J. Verbeke doporučuje dát větší prostor kolaboraci a sdílení informací v menších panelových diskuzích, více času interakcím a poskytování zpětné vazby prezentujícím, větší prostor pro neformální setkávání účastníků konference (2015). Časová dispozice se ukázala jako klíčová nejen pro informační zázemí, ale i pro realizaci jeho výzkumu, proto ji zařazujeme do teoretického popisu faktorů ovlivňujících kvalitu informačního zázemí. Pokud není například kvůli nabitému programu čas na diskuze po přednáškách, nebo není prostor pro setkání s lidmi pro příliš krátké přestávky mezi dílčími částmi oficiálního programu, může být promarněna příležitost k vytvoření zajímavé a přínosné spontánní diskuze o konkrétním problému. Mnoho našich respondentů upozornilo na nedostatek času pro diskuze a networking právě z důvodu příliš nahuštěného programu konference. Tento nedostatek působil i na efektivitu některých metod sběru dat.

Výzkum informačního zázemí konference OpenAlt

Konference OpenAlt

Konference OpenAlt (2017) je odbornou konferencí se zaměřením na Open Source, Open Science, bezpečnost v IT a alternativy ve vzdělávání. Pod názvem OpenAlt funguje od roku 2014, kdy nahradila dvě známé konference LinuxAlt a Openmobility. Jedná se o víkendovou akci, kterou letos podpořily a financovaly společnosti jako RedHat, Mozilla, Cleveranalytics či Zoner. Vstup je pro všechny účastníky zdarma. Konferenci organizují dobrovolníci ve svém volném času, kteří zároveň působí v stejnojmenném spolku OpenAlt. Kromě tradičních přednášek a workshopů je pro návštěvníky připraven doprovodný program ve formě warm up a after party, kde se účastníci mohou mezi sebou seznámit. Konferenci hostí budova v areálu Fakulty informačních technologií VUT v Brně, která využívá 8 poslucháren a místností na workshopy. Počet účastníků konference byl mezi 900 až 1000 účastníky, přičemž jen někteří se zúčastnili programu po celou dobu konání konference.

Výzkumné otázky

Výzkumné otázky vychází z předpokladu, že na konferenci mohou spontánně vzniknout informační zázemí, která umožní účastníkům získat informace stejně užitečné jako v oficiální části konference. Cílem výzkumu bylo zjistit, jakým způsobem účastníci získávají informace mimo prostředí přednáškových sálů a zda si z konference odnáší i informace, se kterými „se setkali“ náhodně. Z toho vyplývá formulace otázky, na kterou jsme hledali odpověď.

Hlavní výzkumná otázka: Je informační zázemí konference vhodným místem pro setkávání s informacemi? Jinými slovy: Lze v prostředí konference OpenAlt pozorovat jev serendipity?

Hlavní výzkumnou otázku jsme dále rozpracovali v dílčích výzkumných otázkách. Ty vychází ze základních charakteristik informačního zázemí popsané K. Fischerovou a kolegy: místa vzniku informačního zázemí, jejich charakteristiky a typy informací a témat, která se v nich řeší.

- a) Jaké druhy informačních zázemí na konferenci umožňují setkání s informací?
- b) Jaký typ informací si lidé nejčastěji odnášejí z jednotlivých dílčích informačních zázemí?
- c) Jaké faktory ovlivňují náhodné získávání a sdílení informací?

Metodologie výzkumu

Jako hlavní výzkumnou metodu jsme vzhledem k časovému omezení trváním konference zvolili kvantitativní výzkum pomocí dotazníků s upřesněním pomocí krátkého osobního rozhovoru přímo na místě konference. Dotazníkový rozhovor jsme doplnili pozorováním v místě konání konference a obsahovou analýzou sociálních sítí.

Výzkumy provedené na poli informačních zázemí byly téměř vždy prováděny metodou hloubkových rozhovorů s účastníky, a to buď formou telefonního rozhovoru, jako v případě studie přistěhovalců v Queensu (Fisher, Durrance & Hinton, 2004), nebo formou přímých rozhovorů ve studii chování studentů University of Washington (Fisher, Landry & Naumer, 2007). Téměř vždy také byly prováděny na větším vzorku lidí (700 osob v případě studentů, jinak desítky osob v ostatních studiích).

Náš výzkumný vzorek tvořili všichni návštěvníci konference. Přesný počet účastníků, kteří konferenci navštívili, neznáme. Počet účastníků na konferenci registrovaných byl 902. Počet respondentů zapojených do výzkumu zahrnoval 170 účastníků konference OpenAlt, které jsme oslovovali během obou dnů konání konference a následně na sobotní after party. Respondenti byli rozřazeni dle věkových skupin, vzdělání a zaměstnání.

Tištěný dotazník a krátký rozhovor

V dotazníku jsme zvolili kombinaci otevřených a uzavřených otázek. Dotazník byl sestavený formou umožňující provést rozhovory v krátkém čase, aby nedocházelo ke stížnostem nebo odmítání spolupráce ze strany účastníků. Tato volba se ukázala jako vhodná, vzhledem k časovými omezeními způsobenými nabitým programem účastníků, která se projevovala minimem přestávek a omezeným čase na zodpovídání otázek. V původním návrhu výzkumu jsme plánovali použití elektronického dotazníku po skončení konference, která by byl vystavený na webových stránkách konference. Díky technickým důvodům však organizátoři tuto variantu nakonec zamítli a rozhodli se dotazník nezveřejnit.

Pozorování

Během konference jsme provedli pozorování prostorů a prostředí identifikovaných účastníky jako místa jejich sociálních interakcí, stejně jako míst, kde jsme sami identifikovali vyšší koncentraci interakcí mezi účastníky. Pozorování byla zaměřena na sledování prostorů a jejich vybavení, konkrétněji na vnější charakteristiky míst, jako je vybavení, okolní hluk. Sekundárně jsme sledovali i velikost skupin (tj. množství osob), které se v jednotlivých místech shlukují (viz obr. 2).

VÝSLEDKY VÝZKUMU

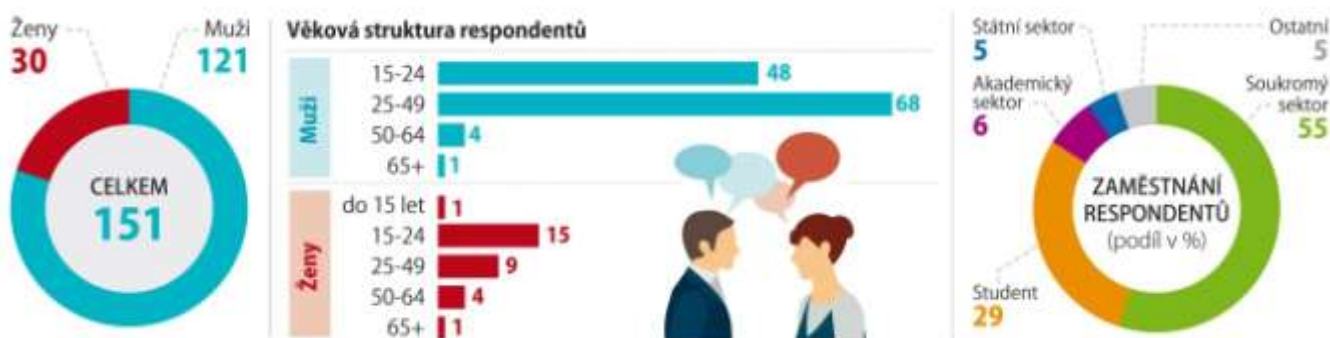
Během konference bylo osloveno celkem 170 respondentů. 19 z nich uvedlo, že žádné informace mimo přednášky nezískali a nebyli do dalšího výzkumu zařazeni. Zkoumaný vzorek tak nakonec tvořilo 151 respondentů, kteří odpovídali na otázky o obsahu náhodně získaných informací, o způsobu jejich získání, a o příležitostech, při nichž na danou informaci narazili a o plánovaném využití nově získaných informací (například při profesní činnosti respondentů). Respondenti také označili informačně nejpříhodnější místa pro získávání nových informací a identifikovali rozhodující faktor, který podle nich přispěl ke sdílení informace v daném prostředí. Relevantní byly pro nás i informace o velikosti skupin, ve kterých se respondenti zdržovali a souvislost získaných informací s problematikou probíranou v rámci konference.

V průběhu konference se dle našeho pozorování účastníci soustřeďovali v několika specifických lokalitách, a to nejčastěji při prodejních a prezentačních stáncích, v prostorách kavárny, menzy a příležitostně i v místech, kde se nacházel tzv. "Hackerspace", Linuxmarket nebo v tzv. Piklírně. Menší množství lidí bylo možné pozorovat v dětském koutku nebo ve venkovních prostorách.

Respondenti

Největší zastoupení z hlediska věkové struktury měli dotázaní ve věkové kategorii 25 až 49 let (51%), o něco menší část tvořili respondenti ve věku 15 až 24 let, naopak nejmenší zastoupení měli respondenti ve věku 50 až 64 let, do této skupiny náleželo přibližně 5,3% respondentů (viz Obr. 3). Zajímavostí byl i jediný respondent v kategorii nad 65 let. Z hlediska pohlaví výrazně převažovali muži, kterých bylo 80 %, což částečně reflektovalo strukturu návštěvníků a odpovídalo charakteru konference.

Z hlediska profese dominovali respondenti zaměstnaní v soukromém sektoru, kteří tvořili nadpoloviční většinu, tedy 59,6 % respondentů. Druhou nejpočetnější skupinou byli studenti tvořící 33,1 % celkového počtu dotazovaných. Procentuálně nejmenší část připadla respondentům ze státního a akademického sektoru, a to 8,6 % v případě akademického a 4 % v případě státního sektoru. Zbylých 6 % dotazovaných zvolilo kombinaci možností, tedy 2 respondenti v soukromém i akademickém sektoru, nebo 4 pracující studenti, tedy ti, kteří si vybrali soukromý sektor i možnost student.

Obr. 3 Struktura respondentů dle věku, pohlaví a zaměstnání

Motivace

Jedním z faktorů, který nás zajímal byla motivace účasti na konferenci. Respondenti volili z více možností. Konference je prostředím, jehož hlavní funkcí je sdílení informací mezi odborníky z oboru nebo s veřejností. Tomu odpovídá naše zjištění, že jednoznačně nejčastější motivací k navštívení konference byla účast na odborných přednáškách. Tuto možnost zvolilo 80 respondentů, tedy více než polovina (53 %). Několik respondentů uvedlo jako motivaci zcela konkrétní témata (GDPR, Internet věci), která je na konferenci přivedla. Jako druhou nejčastější respondenty uváděnou motivací bylo získání novinek z oboru, tuto možnost si vybralo 31 % dotázaných. Několik dotázaných na konferenci přišlo hledat inspiraci pro svůj projekt (dle jednoho studenta např. téma bakalářské práce).

(počet respondentů, kteří si vybrali danou odpověď, možnost více odpovědí).

Obr. 4 Motivace dotázaných pro účast na konferenci OpenAlt

Zdroj: foto z konference OpenAlt

Pro velkou skupinu lidí může být konference mimo jiné také společenskou událostí nebo záminkou pro setkání s přáteli či odborníky z oboru. Přibližně 21 % dotázaných k účasti na konferenci motivovala

možnost setkání se známými, nepatrně více účastníků chtělo navazovat nové kontakty (networking). Do této skupiny jsme zařadili také respondenty, kteří přišli navazovat pracovní kontakty. Jeden z respondentů, student chorvatské národnosti, který na konferenci přišel jako doprovod, dle svých slov „protože jej přemluvil kamarád“, nakonec získal užitečný pracovní kontakt. To potvrzuje častou přítomnost prvku náhody při získávání informací, jak jej popisuje Erdelezová (2009).

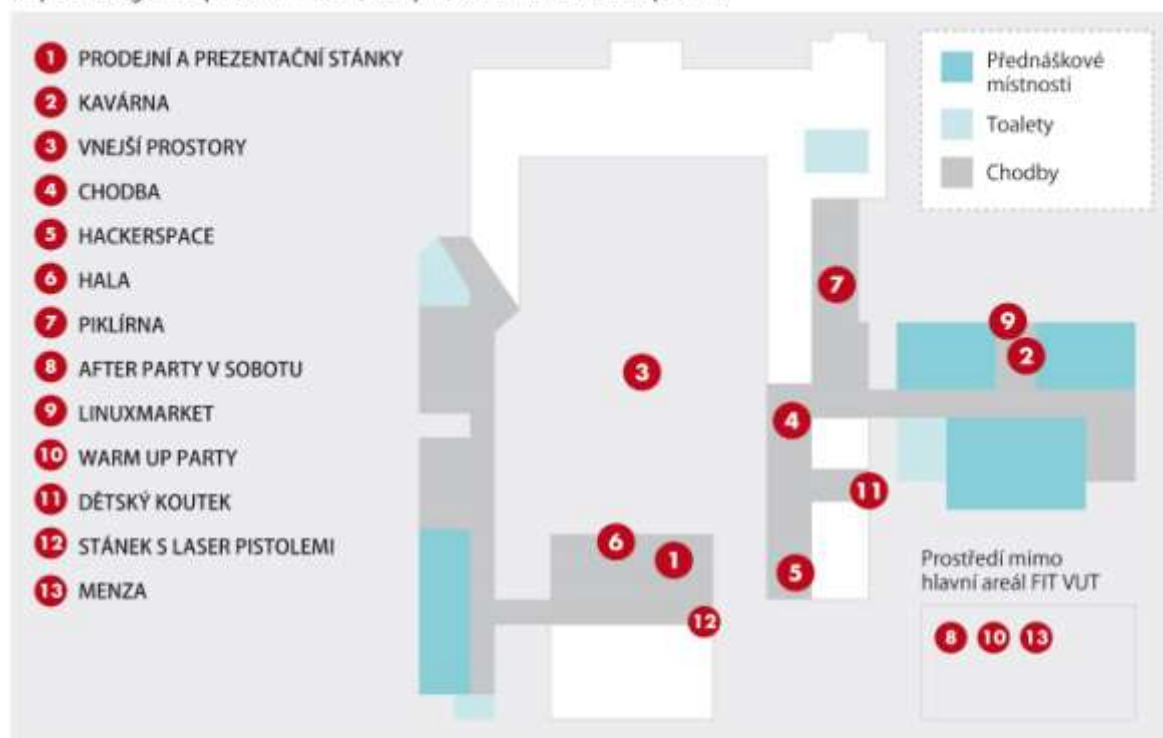
Další respondent, který je učitelem technických předmětů na ZŠ, uvedl, že hlavní motivací pro něj byl kontakt s lidmi, kteří sdílí podobné zájmy, což je dle něj v jeho prostředí velmi složité. Na tomto příkladu je vidět výhoda diverzity účastníků konference, která umožnila propojení lidí s velmi specifickými zájmy, což potvrzuje výsledek studie Fisherová a kolegů mezi studenty Washingtonské univerzity (Fisher, Landry & Naumer, 2007).

Šest procent respondentů, převážně žen, potom dorazilo na konferenci jako doprovod partnera nebo kamaráda. Jedna z respondentek, která na konferenci doprovázela manžela, například uvedla, že jde o každoroční tradici, kterou si připomínají seznámení při stejné příležitosti před 9 lety. Tři respondenti uvedli, že je pro ně konference příjemným odreagováním od rodinných povinností a pro množství dalších respondentů byla konference jednou z mála příležitostí pro setkání s kamarády.

Prostory pro získání informace

Velmi nás zajímala místa, na kterých se v rámci konference respondenti setkávají s informacemi mimo přednáškové sály. Nejčastěji se respondenti k informacím dostali u prezentačních stánků. Více než 38 % respondentů uvedlo prodejní stánky jako místo, kde získali nové informace. Druhým nejčastějším prostředím, které uváděli respondenti jako zdroj získané informace, byla kavárna, které náležela pětina z celkového počtu odpovědí. Více než 14 % respondentů získalo zajímavou informaci ve venkovních prostorách, nejčastěji pak během kuřácké přestávky. Dalším ze zajímavých informačně přínosných prostředí byly chodby u přednáškových místností, kde na nějakou informaci narazilo 13 % respondentů. Zde se většinou jednalo o diskuze týkající se tématu navštívených přednášek (Obr. 5).

Mapa a fotogalerie prostor FIT VUT, kde probíhala konference OpenAlt.

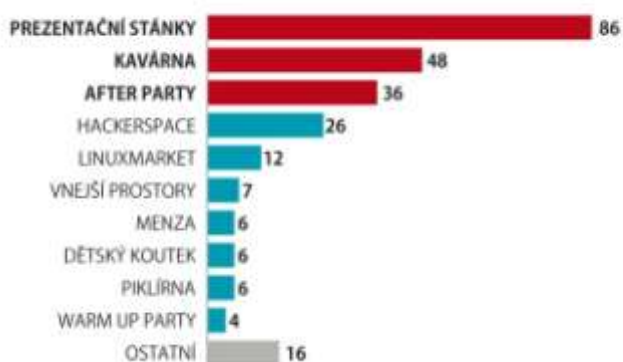
Zdroj: Vlastní zpracování, fotografie organizátorů konference.

Obr. 5 Informační zázemí konference

Příležitostí k získávání nových informací, mimo přednáškové sály, mohla být i sobotní after party konaná v závěru prvního dne konference. Tuto možnost získání nové informace uvedlo pouze 5 % respondentů, což ale mohlo souviset s tím, že velké množství respondentů bylo dotazováno v sobotu, tedy ještě před konáním after party (zde se projevil deficit post konferenčního elektronického dotazníku), nebo také tím, že velké množství dotázaných po ukončení přednáškových bloků opustilo prostory konference a after party se již neúčastnilo. Naproti tomu warm up party si jako zdroj informace vybral pouze jeden respondent, většina respondentů o této události buď nevěděla, nebo se ho z časových důvodů neúčastnila.

Respondenti byli mimo jiné dotázáni, které prostředí považují za nejpřínosnější z hlediska získávání informací (Obr. 6). Prostředím, které získalo u respondentů největší preferenci, byly prezentační stánky, kde respondenti získávali jak pracovní kontakty, tak technické informace nebo rady a řešení. Pro velké množství respondentů byly informačně nejpřínosnějšími prostředí kavárny a také after party, několik respondentů uvádělo jako důvod přítomnost občerstvení nebo kávy zdarma. Výměna a sdílení informací probíhaly také v prostoru tzv. Hackerspace, zde se jednalo hlavně o technické informace, nebo konkrétní řešení problému.

Prostředí označená respondenty jako informačně nejpřínosnější (možnost více odpovědí).

Prostředí, kde respondenti získali zajímavou informaci (maximálně 2 odpovědi).

Obr. 6 Informačně přínosná prostředí

Způsob získání informace

Dle výsledků respondenti nejčastěji získali informace během rozhovoru nebo diskuze (Obr. 7). Tuto možnost při výzkumu označilo 85 % dotázaných. Zdrojem informace pak byli buď známí a přátelé, nebo například osoby z prezentačních stánků. Oproti tomu přibližně 13 % dotázaných informaci získalo pasivně, odposlechem jiného rozhovoru (nacházeli se v blízkosti diskutujících). Více než deset procent osob získalo informace z informačních materiálů (nástěnky, letáky, prezentační materiály). Deset respondentů zvolilo kombinaci více možností. Mezi unikátní možnosti získání informace patřilo například pozorování, nebo přímo vyzkoušením činnosti přímo u stánků (respondenta zajímalo, jak se střílí z laserové pistole, což si přímo vyzkoušel). Pouze jediný respondent nebyl ochoten zdroj informace uvést a jako odpověď na detailnější otázku uvedl jen: "Státní tajemství." V této části musíme opět připomenout, že část oslovených respondentů (19) uvedla, že žádné informace mimo přednáškových sálů nezískali, nebyli proto zahrnuti do zkoumaného výzkumného vzorku.

Obr. 7 Způsob získání informace

Obsah, relevance a využití získaných informací

Jednou z charakteristik informačních zázemí je široká škála informací, které si zúčastnění odnášejí. Dle studie týmu výzkumníků pod vedením Fisherové (Fisher, Naumer, Durrance, Stromski & Christiansen, 2005) mezi obyvateli rurálních oblastí v USA, šlo o rady, novinky, informace týkající se koníčků, cestování nebo dostupných služeb, ale i poznatků ohledně domácnosti nebo duchovních záležitostí.

V kontextu konference OpenAlt byla škála témat neméně široká, nicméně dle výsledků většina dotazovaných (téměř 80 %) získala informace, které s tématikou konference v určité míře souvisely (viz Obr. 9). Ty jsme rozdělili do několika hlavních skupin (viz Obr. 8).

Obr. 8 Hlavní tematické skupiny informací získaných respondenty na konferenci OpenAlt

Respondenti nejčastěji uváděli témata z IT bezpečnosti jako například témata týkající se hesel a způsobů šifrování. Díky prezentačním stánkům jednotlivých firem získali mnozí účastníci pracovní kontakt, například firma Red Hat svou prezentaci zaměřila hlavně na nábor.

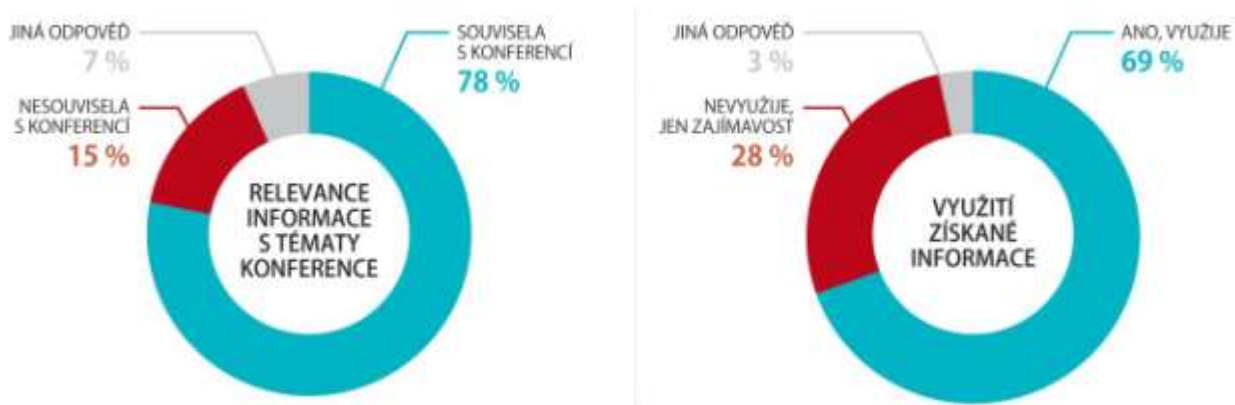
Informace sdílené mezi účastníky odpovídaly vesměs aktuálním tématům. Příkladem toho byla nová verze prohlížeče Firefox, jejíž plánované spuštění společnost Mozilla na konferenci propagovala. Žhavým tématem diskutovaným mezi účastníky bylo nové nařízení Evropské unie GDPR, které vejde v platnost v květnu 2018. Ve větší míře se objevovala témata jako 3D tisk, Internet věcí, tvorba her a TV technologie (viz Obr. 9).

Obr. 9 Word cloud odpovědí na otázku obsahu

Pouze 15 % respondentů si odnášelo informaci, která nijak nesouvisela s tématem konference. Příkladem může být respondent, který se dozvěděl o blízké thajské restauraci, nebo jiný respondent, co si odnesl rady pro nadcházející cestu do Indie, což mimo jiné souvisí se zapojením prvku „náhodného získávání informací“, jak je popsáno v předchozí kapitole.

Co se týče využitelnosti získaných informací, pro většinu respondentů (téměř 70 %) byly získané informace nějakým způsobem využitelné ať už v pracovním, nebo osobním životě (viz Obr. 8). Několik respondentů se tak například dozvědělo o existenci FabLabu, tedy dílny pro “kutily” a zmínilo možnou budoucí návštěvu těchto prostor. Naproti tomu 28,1 % respondentů získalo informaci, která pro ně představovala pouze zajímavost.

Obr. 10 Relevance a užitečnost získané informace

Faktory ovlivňující sdílení informací

Kromě výše zmíněných kritérií jako obsah a využití informace, nebo způsob jejího získání, měli respondenti uvést rozhodující faktor, který dle jejich názoru ovlivnil získávání a sdílení informací, a tím také kvalitu konference OpenAlt jako informačního zázemí. Mezi základní faktory jsme zařadili vybavení daného prostředí, lokalitu, kde se konference odehrává, atmosféru, ale také společnost. Respondenti měli možnost volby více odpovědí. Dle největší části respondentů je pro sdílení a získávání informací zcela klíčová společnost, která se na konferenci setkává (viz Obr. 11).

Obr. 11 Faktory ovlivňující kvalitu informačního zázemí

Druhou nejčastější odpovědí byla atmosféra panující v místě konference. Tu částečně dotváří právě společnost, ve které se daný respondent nachází. Tyto dvě možnosti byly nejčastěji zvolenou kombinací odpovědí, což potvrzuje poznatky z výzkumu K. Fisherové, C. F. Landry a Ch. Naumera (2007) mezi studenty Washingtonské univerzity popsané v kapitole Trichotomie informačního zázemí.

Pro 31 dotazovaných byla klíčovým faktorem lokalita, zde se jednalo hlavně o respondenty z Brna, tedy z místa konání konference nebo respondenty z řad studentů fakulty, která konferenci hostila. Pouze malá část respondentů považovala za důležité vybavení (mezi to patří např. židle, stoly a lavičky k sezení, nebo např. počítače a projektory).

Dle (Fisher, Landry & Naumer, 2007) dotváří celkovou pohostinnost daného místa také občerstvení. Jednou z častých poznámek respondentů bylo chybějící občerstvení, jehož jedinými zdroji byly kavárna, kde bylo za dobrovolný příspěvek možno dostat nápoje a menza, kde se podával oběd. Právě pohostinnost se dle odpovědí respondentů ukázala jako jedna ze slabín konference OpenAlt.

Velikost skupiny a míra soukromí

Většina aktů sdílení nebo získávání informací v prostředí konference OpenAlt se odehrávala v malých skupinkách, jen velmi zřídka se jednalo o větší množství lidí. To potvrzuje i 60 % respondentů, kteří se s informací setkali v rámci soukromé výměny informací.

Obr. 12 Míra soukromí a velikost skupiny, v rámci kterých respondenti získávali informace.

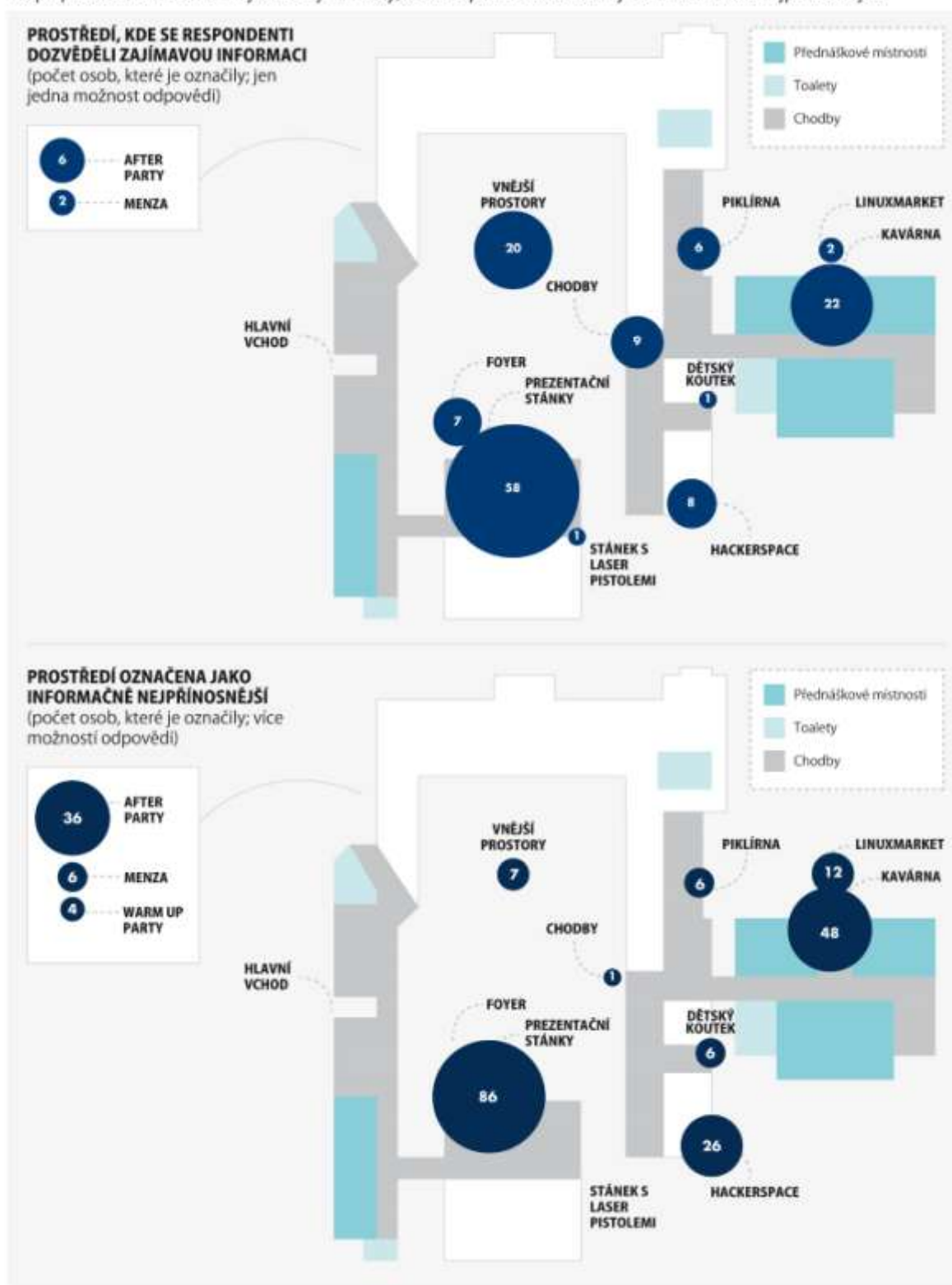
ZÁVĚR

Cílem výzkumu informačního zázemí konference OpenAlt bylo zjistit, do jaké míry poskytovala konference OpenAlt podmínky pro vznik informačního zázemí. V rámci teoretické části jsme definovali informační zázemí, jak jej popisuje K. Fisherová, z jejíž práce jsme v našem výzkumu vycházeli. Pozornost jsme věnovali předpokladům vzniku informačních zázemí, přičemž jsme přiblížili jednotlivé části trichotomie informačního zázemí, kterými jsou lidé, prostředí a informace.

Náš výzkum potvrdil poznatky, ke kterým došla K. Fisherová se svými kolegy ve svých bádáních na poli studia informačního zázemí. V první řadě jsme zaznamenali, že konference splňuje jednak charakteristiky informačního zázemí, jako jsou jeho dočasné uspořádání, diverzita návštěvníků nebo vznik různě orientovaných informačních toků. Zároveň se charakteristiky konference v mnohém prolínají s Oldenburgovým chápáním Třetího místa, tedy hlavně svým konverzačním potenciálem a rolí v budování „komunity“.

Informační zázemí konference OpenAlt je bohatým zdrojem informací pro své návštěvníky i mimo přednáškové sály, i když jeho kvalita je brzděna řadou faktorů, které lze ovlivnit designem a organizací konference. I přesto poskytovala konference zázemí pro široké spektrum sociálních interakcí účastníků, z nichž některé vedly k setkání s informací, včetně nečekaných, nehledaných, ale užitečných informací. Dle našeho zjištění byly nejvíce informačně „bohatými“ místy prostory kavárny a prezentační stánky, kde docházelo například v rámci diskuse o odpřednášených tématech k získávání dalších informací. Potvrzuje to i fakt, že samotní respondenti tyto prostory uváděli z jako nejvíce informačně přínosné. Z těchto odpovědí jsme mimo jiné sestavili Mapu hotspotů (Obr. 16), která ukazuje místa s největším informačním potenciálem.

Mapa prostor konference s vyznačenými místy, které respondenti označili jako informačně nejprínosnější.

Zdroj: Vlastní zpracování.

Obr. 16 Mapa hotspotů

Informační zázemí jsou typická širokou škálou typů i témat zde sdílených informací. To se nám potvrdilo i při našem výzkumu zázemí konference OpenAlt. Škála témat sice v našem případě z větší části odpovídala charakteru a tematickému zaměření konference, v některých případech však měly nově získané informace spíše osobní charakter, nesouvisející s tematikou konference. V několika případech se respondentům podařilo navázat zajímavý a přínosný pracovní či osobní kontakt, což přispělo k celkové kvalitě informačního zázemí konference.

Vesměs ve všech prostorách byly sdíleny hlavně informace z oboru IT. Výjimku představovalo informační zázemí menzy, kde byly nejvíce sdílenými informacemi pracovní kontakty, v Hackerspace zase převažovalo sdílení informací o konkrétních produktech a službách. Networking se odehrával hlavně ve vnějších prostorách konference. Nejvíce neformálních informací lidé potkali v prostorách u prezentačních stánků. Zde převládaly informace o IT a v těsném závěsu informace o pracovních příležitostech. Nejednalo se jen o informace poskytnuté vystavujícími, ale i o informace náhodně zaslechnuté v diskuzi lidí u stánku.

Z hlediska získávání nových informací, získaných mimo oficiální konferenční prostory, jsme pracovali také s interakcí označovanou S. Erdelez jako setkání s informací. Naším cílem bylo zjistit, zda účastníci měli možnost „narazit“ na novou informaci bez předchozího záměru, což se nám v řadě případů potvrdilo. Velká část těchto informací přímo nesouvisela s tematickým zaměřením konference. Toto zjištění potvrzuje, že v informačním zázemí konference je vhodným kontextem pro studium jevu serendipity.

Přesto, že si dotazovaní účastníci odnesli nové a často užitečné informace, některé aspekty konference, podle slov účastníků, nebyly zcela pro informační zázemí konference přínosné. Jeden z faktorů, který sehrál rozhodně důležitou roli ve kvalitě informačního zázemí konference, byly časové podmínky. Dle svých slov považovali účastníci za negativní faktor při získávání informací nedostatek času mezi oficiálními bloky, v jehož důsledku měli jen malý prostor pro výměnu a sdílení informací. Čas se v naší studii ukazuje jako jeden z důležitých faktorů, ovlivňující kvalitu informačního zázemí konference a rozšiřuje tak teoretickou základy trichotomie informačního zázemí. Jeho roli v informačním zázemí by bylo vhodné prozkoumat i v dalších studiích jiných informačních zázemí, než jsou konference. Naše zjištění o roli času potvrzují i závěry, k nimž dospěla studie J. Verbekeho (2015). Vzhledem k rozložení přednášek by tedy bylo vhodné vytvořit prostor pro přestávky, které by zúčastnění využili například k diskuzi s přednášejícími nebo s ostatními, které zajímá dané téma, čímž by se vytvořily kvalitnější podmínky vhodné pro bohatší a vícesměrný tok informací, v souladu s pojetím K. Fisherové.

Chybějící občerstvení, hlavně v druhý den konference, přispělo k výraznému snížení pohostinnosti konference, která je i dle Fisherové jedním z klíčových faktorů pro kvalitu informačního zázemí. Organizátoři sice poskytli účastníkům možnost občerstvit se v menze, ta však byla od přednáškových místností vzdálena, což mělo za následek opouštění prostor konference, a ještě větší časovou tíseň účastníků.

Lokalitu, místo i vybavení hodnotili účastníci vesměs kladně, problémy však působila orientace v místě konání konference, což hlavně v první den způsobovalo mezi účastníky chaos a nepřispívalo příliš k jejich komfortu, a tedy k celkovému pohodlí. Přesto můžeme konstatovat, že i přes některé zmiňované detaily poskytovala konference možnost vzniku informačních zázemí.

Výzkum informačního zázemí konference jsme realizovali pomocí smíšeného výzkumu, kombinujícího několik metod. Jako klíčové pro jeho úspěch se ukázaly dva faktory – omezený čas, kdy lze vést s účastníky konference rozhovory a spolupráce s organizátory konference, kteří musí výzkum umožnit. Žádoucí je, aby sami organizátoři na výzkumu spolupracovali a pomohli vytvořit podmínky pro jeho realizaci. To se týká například zpřístupnění statistických dat o účastnících nebo pomoci s distribucí

elektronického dotazníku po skončení konference. Přestože informace shromážděné pomocí dotazníků a krátkých rozhovorů v průběhu konference umožňují shromáždit dostatek informací, aby bylo možné získat základní vzhled do kvality informačního zázemí konference, pro další výzkum je potřeba využít delších polo-strukturovaných rozhovorů s účastníky konference, stejně jako již zmíněného elektronického dotazníku po skončení celé události. Místa setkávání s informací mohou pomoci zachytit i sami návštěvníci konference, pokud se využije metody photovoice či kulturních sond. Při těchto metodách je však třeba spolupracovat s organizátory konference. Metody je třeba mezi uživateli řádně propagovat a implementovat je do programu konference jako součást zpětné vazby, jejíž důležitost budou cítit i samotní organizátoři. Roli při efektivním nasazení těchto metod může hrát i množství času, kterým disponují účastníci konference mezi samotnými přednáškami. Samotný výzkum by měl být také orientovaný na aplikovatelnost výsledků a ze zjištění vyvodit důsledky pro design konference. Výsledky výzkumu by tak měly vést k efektivnější a užitečnější vědecké komunikaci a podporovat budování neviditelné univerzity s dlouhodobější trvalostí vazeb, než je to obvyklé u informačních zázemí.

Další výzkum by bylo vhodné zaměřit na detaily interakcí mezi lidmi při setkání s informací. Je serendipita vedlejším (nezáměrným) výsledkem záměrného brouzdání informačními zázemími konference, nebo se objevuje zcela nečekaně, při nezáměrném prohlížení informačních prostorů? Jinými slovy, setkávají se lidé s informací na základě informační strategie, nebo je jev serendipity více závislý na samotné náhodě? Důležité je také zaměřit se na roli času a to jak ve vztahu k informačnímu zázemí konference, tedy jeho vlivu na kvalitu interakcí a na jednotlivé elementy informačních zázemí, tak na jeho roli ve spojení se serendipitou. K náhodnému objevu užitečné informace nemusí stačit pouze náhoda, ale také kontext umožňující spojit získanou informaci s problémem, který může informace pomoci vyřešit. Serendipita není jen rolí náhody, ale také neúmyslné prozíravosti či moudrosti. Lepší pochopení toho, jak lidé podvědomě vycházejí setkání s informací vstříc, může pomoci při plánování, designu a organizaci konference. Informační zázemí takové konference bude indukovat vhodný tok informací a zvyšovat tak pravděpodobnost setkání s informací i pro méně šťastné návštěvníky konference a zvyšovat tak užitečnost celého odborného setkání.

Literatura

de VRIES, B., & PIETERS, J. (2007). Knowledge sharing at conferences [Online]. *Educational Research And Evaluation*, 13(3), 237-247. Dostupný z: <https://doi.org/10.1080/13803610701626168> [cit 2018-01-10].

ERDELEZ, S. (1997). Information encountering: A Conceptual Framework for Accidental Information Discovery. In P. Vakkari, R. Savolainen, & B. Dervin, *Information seeking in context: proceedings of an International Conference on Research in Information Needs, Seeking and Use in Different Contexts, 14-16 August, 1996, Tampere, Finland* (pp. 412-421). London: Taylor Graham.

ERDELEZ, S. (2009). Information encountering. In K. E. FISHER, S. ERDELEZ, & L. McKECHNIE, *Theories of information behavior* (pp. 179-184). Medford: Information Today.

FÁBORSKÝ, J. (2013). Proč lidé jezdí na konference? A co jim na nich vadí? Analytická zpráva v PDF [Online]. In *Jindřich Fáborský – Blog*. Dostupný z: <http://blog.faborsky.cz/proc-lide-jezdi-na-konference-a-co-jim-na-nich-vadi-analyticka-zprava-v-pdf/> [cit 2018-02-18].

FIDEL, R. (2012). *Human Information Interaction: An Ecological Approach to Information Behavior*. Cambridge, Mass.: MIT Press.

FISHER, K. E., DURRANCE, J. C., & HINTON, M. B. (2004). Information grounds and the use of need-based services by immigrants in Queens, New York: A context-based, outcome evaluation approach [Online]. *Journal Of The American Society For Information Science And Technology*, 55(8), 754-766. Dostupný z: <https://doi.org/10.1002/asi.20019> [cit 2017-11-20].

FISHER, K. E., LANDRY, C. F., & NAUMER, C. (2007). Social spaces, casual interactions, meaningful exchanges: 'information ground' characteristics based on the college student experience [Online]. *Information Research*, 12(2). Dostupný z: <http://www.informationr.net/ir/12-2/paper291.html#lof95> [cit 2017-11-20].

FISHER, K. E., & NAUMER, C. M. (2006). Information Grounds: Theoretical Basis and Empirical Findings on Information Flow in Social Settings [Online]. In *New Directions in Human Information Behavior* (pp. 93-111). Berlin/Heidelberg: Springer-Verlag. Dostupný z: https://doi.org/10.1007/1-4020-3670-1_6 [cit 2017-11-20].

FISHER, K. E., NAUMER, C. M., DURRANCE, J. C., STROMSKI, L. & CHRISTIANSEN, T. (2005). Something old, something new: preliminary findings from an exploratory study about people's information habits and information grounds [Online]. *Information Research*, 10(2). Dostupný z: <http://InformationR.net/ir/10-2/paper223.html> [cit 2017-11-20].

GRUMMICH, J. (2013) Analytická zpráva z projektu „Výzkum trhu JsmeMarketing – Účastníci konference Internet Marketing 2013“ [Online]. In *Jindřich Fáborský – Blog*. Dostupný z: <http://blog.faborsky.cz/wp-content/uploads/vyzkum-marketingove-konference-im2013.pdf> [cit 2018-02-18].

Konference OpenAlt: Dvanáctý ročník konference o otevřeném softwaru a datech, IT bezpečnosti, DIY a IoT. (2017). [Website]. Dostupný z: <https://openalt.cz/2017/> [cit 2017-11-20].

LILLEY, S. The Marae as an information ground [Online]. In *Project IBEC - Information Behavior in Everyday Contexts*. Information School of the University of Washington. Dostupný z: <https://ibec.ischool.uw.edu/pubs/maraeInfoGround.pdf> [cit 2018-02-18].

LIN, P., EISENBERG, M. B., & MARINO, J. (2010). Second Life as an Information Ground: Implications for Collaborative Information Behavior [Online]. *Proceeding Of 2Nd International Workshop On Collaborative Information Seeking, Florida*. Dostupný

z: [https://www.academia.edu/492941/Second Life as an Information Ground Implications for Collaborative Information Behavior](https://www.academia.edu/492941/Second_Life_as_an_Information_Ground_Implications_for_Collaborative_Information_Behavior)

OLDENBURG, R. (1999). *The great good place: cafés, coffee shops, bookstores, bars, hair salons, and other hangouts at the heart of a community*. Berkeley: Marlowe & Company.

PETTIGREW, K. E. (1999). Waiting for chiropody: contextual results from an ethnographic study of the information behaviour among attendees at community clinics [Online]. *Information Processing & Management*, 35(6), 801-817. Dostupný z: [https://doi.org/10.1016/S0306-4573\(99\)00027-8](https://doi.org/10.1016/S0306-4573(99)00027-8) [cit 2017-11-20].

PRIGODA, E., & MCKENZIE, P. J. (2007). Purls of wisdom [Online]. *Journal of Documentation*, 63(1), 90-114. <https://doi.org/10.1108/00220410710723902> [cit 2018-02-18].

PURNELL, D., & BREEDE, D. C. (2017). Traveling the Third Place: Conferences as Third Places [Online]. *Space And Culture*, 1-12. Dostupný z: <https://doi.org/10.1177/1206331217741078> [cit 2018-03-20].

SCOTT, J. M. (2009). Identifying Indicia: Exploring the FIUTS Wednesday Lunch [Online]. In *Conference on Human Factors in Computing Systems (CHI)*. New York: ACM. Dostupný z: https://ibec.ischool.uw.edu/scott_indicia.pdf [cit 2018-02-18].

VERBEKE, J., (2015). Designing academic conferences as a learning environment [Online]. *Constructivist Foundations*, 11(1), 98–105. Dostupný z: <http://constructivist.info/11/1/098> [cit 2017-11-20].

WILLIAMS, R. D., & SMITH, C. A. (2016). Constructing the information ground of the campus disability center [Online]. *Library & Information Science Research*, 38(4), 285-291. Dostupný z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0740818815300268> [cit 2018-02-18].